

# 21 ی شو بات ژی جیها نی زما نی دایک. ژوان باقی

(بـخـربـن بـ ئـ و سـردـمـی، کـ هـموان کـکی گـرنگ دـگـین، لـ  
لـ ناوبردنی زما نی دایک)

دروشمی یادکردنـوی یـم بـنـیـ، بـ ساـی (2021)، “پـتـوکردنی  
فرـزما نی لـ پـناو فـرکردنی گشتگیر و تـکـبوون بـ کـمـگـ” یـ.  
زمان قورساییه کی ستراتیجی گرنگی هه یه، له ژیا نی مرـقـدا، چونکه  
یه کـکه له بنه ما سه ره کییه کانی ناسنامه و پردـکی بنه هـتی  
(په یوه ندیکردن و تـکـگـیشتن و تـکـبوونی کـمه یه تی و فـربوون و  
گه سه ند نه).

فـربوونی هـر زما نی کی نو، ئاشنا بوونـ بـ کلتور و فـرهـنگـکی  
نو، بـ گرنگی دـزانم لـگـ فـربوونی هـر زما نی کی نو زما نی دایک  
لـ یاد نـکـت، و گـتوگـی پـ بـکـت، لـ نـوان خـزانـکاندا گـشـی  
پـبـدرـت. وـکـ دـزانین (زمان هـمیشـ لـ گـشـسـند و نوـ بوونـو و  
ونبووندا یـ)، زما نی کی نوـ دروست دـبـت و زما نی کی دی لـ ناودـچـت،  
زما نی کوردیش بـ بـش نیـ لـ و مـترسیـ، لـ بـردـم لـ لـ ناوچوونی،  
دایکان و باوکان، بـرپـرسانی بواری پـروـردـ، هـکاری سـرـکـین لـم  
مـترسیـ. جیلی نوـ یاخود (نـوی نو) لـ کوردستان ئـ و (جیلـ یـ  
کـ کوردـ، بـمـام کوردی نازانـ).

لـ ماوـی اـبردو و بینـری اـپـرتـکـ بووم لـ سـشـال مـدیا، چـند  
منداکـ باسیان لـ و دـکرد کـ زما نی دایک بـ باشی نازانـ، ناتوانن  
گـتوگـی پـ بـکـن.

منداکـانی کورد لـ بـردـم ئـم مـترسیـگـورـدایـ، ئـنگـ نـوـیـک  
بـرهـم بـت، بـ ئاگا بـت لـ کلتوری نـتـوـیـ، زما نی کوردی دایک،  
مـژووی کوردی، فـرهـنگـی کوردی، دایکان و باوکان خـریکن  
منداکـانیان دـکـنـ قوربانی، دووریان دـخـنـو و لـ دنیای اـستی،  
لـ پـناو ئـوی منداکـکی زما نی کی جیها نی فـربـت، پـیوـندیان بـ  
(زما نی دایک، کلتور و فـرهـنگـی دایک) دـپـچـنـن.

ئاشنایان دـکـن بـ جـرـ سیستم و پـروـردـیـک منداکـ لـ زما نی دایک  
هـدـ بـرـ و ئـ و جیهانـ نوـیـیـ خـاـیـ لـ سـز و خـشـویستی بـ  
زما نی دایک.

ئـگـر بـت و ئـگـ چـار و سنورـک بـ ئـم دیاردـیـ دانـنـرت لـ  
داها توودا زما نی کوردیش وـکـ هـر زما نی کی زیندو کـ ئـستا  
لـ ناوچوو، بـ هـمیشـ لـ ناودـچـت.

یونېسکو له سا (2000) هوه به فهرمی ښی (21 ښوې) ی وهك “ښی جیهانی زمانی دایك” ناساندووه، له هوهی ښوچانی پته وکړدی ښووه ژیان (7 هـ زار) زمانی زیندووه، که خه کی سهر زه مین پهی دډوډن، له کاتکدا ههر (دوو هفتی) جارک زمانکی زیندوو له ناو ده چت.

نزیکی (43%) ی یو زمانانی، ک ی ستادا ل جیهاندا، قس یان پد کړت، ل ژر ه ښی له ناوچووندا.

یو زمانانی ښ کرداریی بای خیان پد درت، ل سیستمی خو ښندن و په یوه نډیه گشتیه کاند ژمار یان، ل چ ند سد زمانک تیپه ناکات، یو زمانانهش که ل جیهانی ژماره ییدا ښ کاردن ژمار یان ل سد زمان ک متر.

**ژوان باقی**